

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Каленіченко Ю.Б.

Одним з елементів механізму структурної перебудови економіки України повинне стати екологічне страхування, яке представляє систему відносин, що виникають в процесі антропогенної (виробничої) діяльності, між страховиком і страхувальником по попередженню збитку і його відшкодуванню у разі аварійного забруднення навколишнього середовища. Слід зазначити, що зарубіжні страховики відносять екологічне страхування до числа складніших видів страхових операцій. В Україні тільки розташовується процес формування ринку екологічних страхових послуг, страховики поки що не мають достатнього досвіду, як по страхуванню відповідальності, так і по страхуванню ризиків, пов'язаних з діяльністю промислових підприємств. Страховий ринок в Україні до цього часу розвинутий дуже фрагментарно. Питання страхування екологічних і катастрофічних ризиків, навіть в умовах сформованої ринкової системи, є проблематичними. В умовах України на все це ще накладаються труднощі економіки перехідного періоду.

Процес формування ринкових відносин супроводжується зниженням відповідальності суб'єктів господарювання за аварійне забруднення навколишнього середовища, частка якого в загальному об'ємі забруднення складає від 20 до 30%. В той же час приватизація господарських об'єктів здійснюється без урахування вартості попередженого та фактичного забруднення ресурсів, що, з одного боку, істотно перевищує ступінь екологічного ризику в країні (з погляду подальшого погіршення якості навколишнього середовища) а, з іншого, - фактично робить неможливим забезпечення соціальної захищеності і рівних прав громадян в процесі приватизації, які зафіксовані в ст.2 Закону України "Про приватизацію майна державних підприємств".

Особливу тривогу викликає відсутність екологічної експертизи приватизаційних проектів, що за відсутності обліку екологічних витрат виробництва у внутрішньо національному обороті і в зовнішньоекономічній діяльності призводить до зниження вартості об'єктів, що приватизуються, і створює умови для експорту до

України екологічно небезпечних виробництв, технологій, екологічно брудної продукції. У цих умовах формування довгострокової структурної політики і механізму її реалізації неможливе без урахування екологічної ситуації, що реально склалася, а також екологічно небезпечних тенденцій в розвитку приватнопідприємницької діяльності.

Ще однією проблемою є законодавча. У проекті Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" (ст. 49) передбачено, що екологічне страхування може проводитися в обов'язковій і добровільній формі. В той же час в Декреті Кабінету Міністрів України "Про страхування" проблеми екологічного страхування не відрегульовані. У зв'язку з цим стоїть задача розробки концепції страхування екологічних ризиків в Україні, як сукупності початкових положень, що розкривають найістотніші теоретико-методологічні підходи до формування механізму регулювання відносин у сфері природокористування, що забезпечує компенсацію екологічних збитків, збереження і відтворення природних ресурсів, а також безперервність відтворювального процесу.

Реалізація основних принципів охорони навколишнього природного середовища, закладених у рішеннях міжнародних угод і конференцій, у вітчизняних законах і законодавчих актах, найчастіше неможлива через надзвичайну обмеженість ресурсів. Завдання ще більше ускладнюється, коли справа стосується катастрофічних подій: в цей час ресурси на запобігання їх розвитку, на ліквідацію наслідків і компенсацію понесених збитків потрібні в терміновому порядку і у відносно великих розмірах.

Незважаючи на всі досягнення науково-технічного прогресу, населення, організації та окремі території як і раніше піддаються дуже серйозній небезпеці через стихійні лиха, а імовірність опинитися в зоні впливу значної техногенної аварії істотно зросла. Практично всі катастрофи зараз є природньо-антропогенними. Збиток, що наноситься цими катастрофами, важко недооцінити (складає до 4% ВВП). Тим часом, більш-менш ефективної системи матеріально-фінансового захисту від реалізації катастрофічних ризиків, у тому числі від глобальних екологічних ризиків, не існує не тільки у нас, але й у країнах ринкової економіки. Державі найчастіше не під силу самостійно здійснювати заходи по попередженню природньо-антропогенних катастроф і ліквідації їх наслідків.